

УДК 342.72/.73

Чорна Д.С.

студ. гр. Ю-111 НУ «Запорізька політехніка»

КОНСТИТУЦІЙНІ ПРАВА, СВОБОДИ І ОБОВ'ЯЗКИ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В ПОЛЬЩІ

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну 24 лютого 2022 року спричинило великий потік біженців в країни Євросоюзу. Загальновідомо, що найбільша кількість тимчасово вимушених

українських переселенців зосереджена в Польщі (на 03.04.2023 р. було зареєстровано 1 581 148 українських громадян)[1]. Їм наданий певний правовий статус, зокрема певні права та свободи. Оскільки ці права та свободи, а також обов'язки, які мають дотримуватись українські переселенці закріплені насамперед в Конституції Польщі, ця тема набуває в сучасних умовах особливої актуальності.

Нашим переселенцям в Польщі слід знати, що нинішня Конституція цієї країни прийнята Національними зборами 02 квітня 1997 року, а набула чинності 17 жовтня цього ж року. Вона складається з преамбули та 243 статей, об'єднаних у 13 розділів, включаючи останній – «Перехідні і заключні положення» [2]. Вона поділяє громадян на тих, хто вірить в Бога як джерело правди, справедливості, добра і краси, і тих, хто не поділяє цієї віри, але поважає подібні універсальні цінності які виникають з інших джерел (преамбула до Конституції).

Конституція Республіки Польща гарантує громадянські права і свободи, визначає взаємовідносини між органами влади, встановлює загальний порядок і спосіб формування вищих ланок державної влади. У ній підкреслено, що джерелом прав і свобод людини і громадянина є природня і невідчужувана гідність людини, яка є непорушною, а її повага і охорона є обов'язком органів державної влади (ст. 30).

Основні норми гарантують широке коло прав і свобод, однак на перше місце законодавець ставить особисті права і свободи людини і громадянина, які закріплені у другому розділі. Серед них: правова охорона життя (ст. 38), право на особисту недоторканність і особисту свободу (ч. 1, ст. 41), право на справедливий і відкритий розгляд справи без необґрунтованої затримки компетентним, незалежним і безстороннім судом (ч. 1, ст. 45), право на правову охорону приватного, сімейного життя, честі і доброго імені, а також на прийняття рішень про своє особисте життя (ст. 47), право на свободу та охорону таємниці кореспонденції (ст. 49), право на недоторканність житла (ст. 50), право на свободу пересування, вибір місця проживання та перебування (ст. 52).

Конституція також захищає право власності і право на спадщину (ст. 64), свободу вибору професії (ст. 65), право на безпечні умови праці (ст. 66), охорону здоров'я (ст. 68), забезпечення соціальних прав і право на навчання (навчання до 18 років є обов'язковим) (ст. 70). Основний закон забезпечує також свободу художньої творчості, наукових досліджень, свободу форм навчання та користування досягненнями культури (ст. 73).

Польська конституція накладає на громадян Польщі зобов'язання по відношенню до держави. Основним обов'язком є вірність Республіці

Польща і турбота про благо суспільства (ст. 82). Попри це, Конституція також закріплює положення про засоби захисту свобод і прав. Так кожен має право на відшкодування шкоди, завданої йому в наслідок протиправного діяння органу публічної влади (ст. 77); на звернення зі скаргою до Конституційного Трибуналу щодо відповідності Конституції закону чи іншого нормативного акта, на підставі якого суд або орган публічної адміністрації прийняв остаточне рішення стосовно його свобод або прав чи його обов'язків, визначених Конституцією (ст. 79); на звернення до Уповноваженого з Громадянських Прав із заявою про допомогу у захисті своїх свобод або прав, порушених органами публічної влади (ст. 80)

Обов'язки людини і громадянина закріплені в статтях 82-86. Зокрема, стаття 82 проголошує, що «обов'язком польського громадянина є зберігати вірність Польській Республіці, а також піклуватися про спільне благо»; стаття 83 – «Кожний зобов'язаний дотримуватись законодавства Польської Республіки»; стаття 84 – «Кожний зобов'язаний нести публічні обтяження і повинності, включаючи сплату податків, встановлених законом»; стаття 85 – «Обов'язком польського громадянина є захист Вітчизни. Громадянин, якому релігійні переконання або його моральні принципи перешкоджають проходити військову службу, може бути зобов'язаний до служби, що її замінює, відповідно до принципів, визначених законом»; стаття 86 – «Кожний зобов'язаний піклуватися про стан довкілля і несе відповідальність за заподіяне ним погіршення цього стану. Принципи такої відповідальності визначаються законом»

Таким чином, Конституція є найвищим актом права Польської Республіки (ст. 8), в якому пріоритет надається основним правам і свободам людини громадянина. Знання цих прав і свобод, а також обов'язків є безпосередньою умовою їх дотримання не тільки з боку польських громадян, а й українських тимчасово вимушених переселенців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Данні Верховного комісара ООН з прав біженців. URL: <https://data.unhcr.org/fr/situations/ukraine>

2. Конституція Польської Республіки. *Бостан С.К. Конституції постсоціалістичних країн Європейського Союзу : хрестоматія.* Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка, 2019. С. 203–262.